

Z e s ł a n i e c

PISMO RADY NAUKOWEJ ZARZĄDU GŁÓWNEGO
NR 64 ZWIĄZKU SYBIRAKÓW ROK 2015

Spis treści	Od redakcji
<ul style="list-style-type: none">• Maria Magdalena Blombergowa <i>Słońce dzieciństwa gaśnie przed świtem. Losy dzieci wywiezionych z Kresów Wschodnich w głąb ZSRR</i> 3	<p>Ponad trzystuletnie związki polsko-syberyjskie dostarczają badaczom różnych refleksji ukazujących ten zauralski świat pełen tajemnic. Syberia to bez wątpienia rozległa kraina różnorodnych kulturowo grup etnicznych, świat zaskoczeń, sentymentów i zesłańczej niewoli. W postrzeganiu jej pojawiają się powtarzane po wielokroć określenia: „więzienie bez krat”, „lodowe piekło”, „biała kraina zesłania i cierpień” oraz inne, często dzisiaj powtarzane takie jak: „niehumanitarna ziemia” Józefa Czapskiego, „dom niewoli” Beaty Ober-tyńskiej, „inny świat” Zygmunta Grudzińskiego, czy „Archipelag Gułag” Aleksandra Sołżenicyna. Wszystkie one obciążone znamionami martyrologicznymi są tworzywem rozmaitych doznań tworzących wielość odmian tych określeń, umacniają je i popularyzują. Jawi się to także w hymnie Związku Sybiraków autorstwa Mariana Jonkajty- sa zesańca, poety i artysty.</p>
<ul style="list-style-type: none">• Maria Bożena Kuczyńska <i>„Nazywano Ojca Szaleńcem Bożym”. Bp. Władysław Rafał Kiernicki OFM-Conv. Duszpasterz i zesłaniec (1912-1995)</i> 25	<p>Syberia to faktycznie miejsce zdarzeń rozmaitych w naszej narodowej historii, różnych sensów i niedoli, odmienności kulturowej, olbrzymia przestrzeń, w której żyją różne grupy ludzkie odmienne kulturowo, językowo i wyznaniowo. Spotykają się na tej ziemi odmienności społeczno-kulturowe, a życie toczy się normalnie, ludzie pracują a dzieci chodzą do szkoły.</p>
<ul style="list-style-type: none">• Antoni Kuczyński, Zbigniew Wójcik <i>Karol Lubicz Chojecki – konfederat barski na zesłaniu</i> 37	<p>W wywiadzie werybisty o. Włodzimierza Sieka, pracującego na Syberii od 2004 roku, proboszcza parafii w Irkucku znajdujemy potwierdzenia tego zesłańczego charakteru Syberii, która dla Polaków była miejscem carskich represji w XIX stuleciu, a w wieku XX stała się obszarem stalinowskiego terroru, będąc faktycznie dla zesłańców „niehumanitarną ziemią”. Ale jest też w tej wypowiedzi informacja o pewnym</p>
<ul style="list-style-type: none">• Anna Milewska-Młynik <i>Seweryn Gross w Semipalatyńsku</i> 47	
RELACJE Z ZESŁANIA	
<ul style="list-style-type: none">• Józef Pysz <i>W szponach NKWD</i> 55	
<ul style="list-style-type: none">• Edward Wierzbicki <i>Obrazki z dzieciństwa w syberyjskiej tajdze</i> 84	
KRONIKA	
<ul style="list-style-type: none">• Piotr Hlebowicz <i>80 rocznica deportacji Polaków do Kazachstanu</i> 93	
REGAŁ Z KSIĄŻKAMI	
<ul style="list-style-type: none">• Karina Gaibulina, <i>Adolf Januszkiewicz. 24 lata na zesłaniu na Syberii. Pomiędzy „cywilizacją” a „światem półdzikim”, Warszawa 2014</i> (Anna Milewska-Młynik) 95	

- *Wywózka. Deportacja mieszkańców Górnego Śląska do obozów pracy przymusowej w Związku Sowieckim w 1945 roku. Faktografia – konteksty – pamięć*, pod red. S. Rosenbauma i D. Węgrzyna, Katowice 2014
(Wojciech Franciszek Marciniak) 98
- Anna Rudawcowa,
Spadające gwiazdy, Gliwice 2015
(Ewelina Zawielak) 100

Na okładce: Polskie dzieci na zesłaniu w Aktiubińsku w Kazachstanie odziane w łachmany (s.1); Tablica pamiątkowa polskiej szkoły młodszych ochotniczek w Nazarecie (s. 4). Ilustracje pochodzą z książki: A. Kubajak, *Kresy i Sybir. Losy polskich dzieci*, Krzeszowice 2009.

Zeszyt opublikowany dzięki dotacji Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa
Wydawca: Zarząd Główny Związku Sybiraków,
 ul. Mazowiecka 12
 00-048 Warszawa, tel. 22/827 93 71
Redakcja: A. Cz. Dobroński,
 A. Dzienkiewicz, W. Krawczyński,
 A. Kuczyński (red. nac.), A. Milewska-Młynik, P. Zworski
 Sekretarz redakcji: M. B. Kuczyńska
Wykonawca: Skład, druk i oprawa –
 QUAESTIO Przemysław Włodarczyk,
 ul. Paczkowska 26; 50-503 Wrocław
Copyright nazwy „Zesłaniec”
 by A. Kuczyński
Adres redakcji: ul. Bystrzycka 61/3
 54-215 Wrocław, tel. 71/351 10 94

zdarzeniu dotyczącym postrzegania tej „niehumanitarnej ziemi”, o której o. W. Siek mówił: „W listopadzie w katedrze w Irkucku codziennie odprawiamy Msze za ofiary zesańców. Z tej okazji otrzymujemy wiele listów z Polski z prośbą o modlitwę „za tych, którzy zginęli na niehumanitarnej ziemi”. Po jednej z Mszy podszedł do mnie młody mężczyzna: „Proszę księdza – powiedział, patrząc mi w oczy – ja się na tej ziemi urodziłem, tu dorastałem, teraz tu pracuję i wychowuję dzieci. Nie życzę sobie, żebyście nazywali ją »niehumanitarną ziemią«. Zrobiło mi się wstyd. On miał rację. Bo z jednej strony nie wolno nam zapominać o cierpieniu rodaków, o tym, że w ogóle historia katolicyzmu w Irkucku związana jest z zesłanymi tu Polakami. Z drugiej strony musimy pamiętać, że dziś ludzie tej ziemi nie są odpowiedzialni za to, co wydarzyło się dawniej. Część z nich, urodzona na Syberii i głęboko z nią związana, to zresztą potomkowie zesańców. I proszę mi wierzyć: każdy chce tam żyć normalnie”. („Tygodnik Powszechny”, nr 9/2012).

Związane z tym konteksty znalazły różnorodne przenikające się odbicie w artykułach publikowanych na łamach tego „Zesłańca”. Pozostaje zatem Syberia ciągłym martyrologicznym kodem funkcjonującym wśród byłych zesańców oraz w naszej narodowej tradycji, a wychodzenie poza ten krąg jest utrudnione i wydaje się coraz mniej realne w najbliższych latach. Jest ona ważnym działem naszej narodowej historii i dlatego niemożliwym jest by została zapomniana. Owe zesańcze konteksty wypełniają strony naszego pisma, chociaż wielokrotnie też publikujemy artykuły ukazujące faktografię potwierdzającą, że polscy zesańcy dali tej „niehumanitarnej ziemi” swój trud, wiedzę i umiejętności, przyczyniając się do jej zagospodarowania oraz kulturowego poznania.

Wiesław Krawczyński
Przewodniczący Rady Naukowej
Zarządu Głównego Związku Sybiraków